

Fotohantering | Bildrättigheter

Svensk upphovsrätt

För fotografiska bilder före 1969 har skyddstiden löpt ut. Fotografiska verk är skyddade 70 år efter fotografens död, år 2019 är det alltså fotografer som levtt till 1949. Generellt kan vi utgå ifrån att yrkesfotografers bilder tolkas som fotografiska verk. I gamla Fotolagen före 1994 gällde andra skyddstider och "Fotografiska bilder med konstnärligt eller vetenskapligt värde" var en motsvarighet till dagens verkshöjd, om än med ev. högre kriterier.

Med rättigheter kan licenser sättas

Har rättigheterna förvärvats? Creative Commons-licenser kan sättas för att tredje part ska få använda publicerade digitala bilder om föreningen/institutionen förvärvat ekonomiska rättigheter från fotografen. Den ideella rätten säger att upphovsmannen ska namnges.

Möjliga val av licenser

1. Rättigheter har överlåtits genom avtal med upphovsman/fotograf eller arvinge

Om skyddstid kvarstår - Rättighetsinnehavaren/föreningen är fri att sätta CC-licens

Om skyddstid löpt ut - Bilderna kan märkas med PDM (Public Domain Mark)

A. Fotografiska bilder - enklare fotografier

Bilderna saknar originalitet i uttryck. Bilder tagna före 1 juli 1969 är fria/saknar skydd.

PDM (Public Domain Mark) kan anges

B. Fotografier med verkshöjd (originalitet) - tagna fr.a. av yrkesfotografer

Om skyddstid kvarstår - fotografen har inte varit död i 70 år

CC BY-SA - attribuering: fotograf ska anges, användare delar vidare på lika villkor

CC BY-NC-SA - ej kommersiell användning

Ange i kompletterade text att fotograf och bildkälla/t.ex. föreningen ska anges.

Om skyddstid har löpt ut - fotografen har varit död i 70 år

PDM (Public Domain Mark) kan anges

Har fotografierna gjorts på uppdrag av ett företag, få ev. ett godkännande.

2. Rättigheter till bilder har inte överlåtits genom avtal

Fotografen äger fortfarande kommersiell upphovsrätt. CC-licenser kan inte sättas av föreningen. Skyddstid kvarstår för fotografiska bilder tagna efter 1 juli 1969. Skyddstid kvarstår för fotografier med verkshöjd (fr.a. yrkesmässiga fotografer) där fotografen inte varit död i 70 år. För kända fotografer kan arvingar ha fortsatt upphovsrätt. Om upphovsman eller arvinge personligen skänkt fotografierna till en hembygdsförening eller museum kan man utgå från att intentionen varit att de ska komma allmänheten tillgodo. Möjligheten att publicera bilder på nätet fanns dock inte före ca 1995.

Om föreningen väljer att publicera bilder med skyddstid utan tillstånd av fotografen, vare sig det är en amatör eller yrkesfotograf, skriv ändå att bilderna kan vara skyddade av upphovsrätt och fotografens namn om känt. Se nedan om informationstext.

Om skyddstid har löpt ut - som ovan

PDM (Public Domain Mark)

Läs mer om alla licensvarianter på www.creativecommons.se

Enklare praxis

Det kan vara svårt att identifiera och licensiera bildmaterial enligt ovan och en hembygdsförening kan följa en enklare tumregel. För fotografier daterade efter ca 1950 (pragmatisk gräns) ange:

"Bilderna kan vara skyddade av upphovsrätt. Kontakta föreningen för användning."

På detta sätt får man kontroll över användningen som man oftast kan godkänna. Man förklarar ev. osäkerhet och att användaren är juridiskt ansvarig för sin publicering. Risken är inte stor att någon vill hävda upphovsrätt till den typ av bilder som en hembygdsförening har. Vid kommersiell användning kan man vara intresserad av ersättning för arbete eller om man faktiskt äger rättigheter. Inte sällan är fotografen okänd. Är det väl tagna fotografier kan det vara intressant att fråga betraktare om det, såväl som att identifiera personer på bilden.

Licensiera om möjligt

En viktig anledning till licensiering och att ange Public Domain Mark om möjligt är att bilderna kan återanvändas obehindrat av andra. Både digitalt och i tryck och spridas som kulturarvsbilder t.ex. genom K-samsök. Det äldsta materialet är det enklaste att lägga ut. Bilder från före ca 1950 av enkel karaktär och inte kända fotografer kan vara en rekommendation då troligen ingen hävdar upphovsrätt. Ange CC BY-SA och för de äldsta bilderna från decennierna kring sekelskiftet Public Domain Mark. När det gäller sentida verk kan förlaget ha rättigheter.

Porträtt, äldre

Sätt en gräns för att publicera ateljéporträtt vid ca 1950 (pragmatisk rekommendation) eller om den avbildade är i livet om inte samtycke finns. Den avporträtterade äger nämligen rättigheten till sina beställda porträttbilder.

Personer på bild

Se till att få samtycke vid aktuell fotografering och publicering. Om någon så önskar var beredd att ta bort bild av nu levande person. Familjebilder från förr som kommit i en förenings ägo var aldrig tänkta för allmän publicering. Publicera inte vad som kan vara kränkande eller känsligt, gör en etisk besömning även för äldre bilder.

Diskussion

Bedömningen vid publicering av fotografier som kulturarv kan vara svår, det finns inte alltid svartvita svar. De råd som har getts här kan utvecklas och komma att revideras.

Versionsinformation

Informationen i version 2.0 av vägledningen har setts över och förenklats. Licensen CC0 som var ett alternativ i version 1.0 rekommenderas inte annat än om man själv är upphovsman och vill släppa sitt verk fritt, utan krav på attribuering.

Länkar

Blanketter för överlåtelse Sveriges Hembygdsförbund

[Gåvobrev - överlåtelse av fotografier \(pdf\) | Fyll i direkt på datorn](#)

Digisams Vägledning om upphovsrätt och angränsande lagstiftning:

http://www.digisam.se/images/docs/juridik/Vagledning_om_upphovsratt_och_angransande_lagstiftning.pdf

Creative Commons Sverige

www.creativecommons.se